

Vinyetes estripades

Imatge: Vinyeta d'Andrea Hojarasca, d'Àlex López.

Formo part d'una generació de contrastos, nascuda en l'*impasse* d'un període històric al qual li quedaven pocs anys —l'Europa de la postguerra, el món dels blocs enfrontats— i un altre que tot just despuntava —la globalització neoliberal i ultratecnificada. Nascuts en plena Transició política, els de la meua generació hem crescut en plena democràcia, però d'adults l'hem vista trontollar, i les certeses que de petits ens predicaven els pares, de grans hem vist com se'ns escolaven entre els dits. En part, a causa dels mateixos que ens les prometien, però que les han retingut per al seu benefici fins que s'han col·lapsat, donant lloc a la crisi dels darrers vuit anys.¹

La nostra formació s'esdevingué en plena època analògica, però ja formats vam haver d'avesar-nos a les noves tecnologies digitals. Vam rebre una educació clàssica en mans dels idealistes de la lluita franquista mentre consumíem cultura popular *made in USA* —un còctel explosiu que barreja Spielberg amb Woody Allen, Stephen King amb Paul Auster o Frank Miller amb els impressionistes—. Els anys vuitanta i noranta ens van fer pujar amb la idea que tot era divertit, que tot podia ser interessant, i que el món seria nostre. Érem els hereus de tota una sèrie d'ideals reflectits en la democràcia, l'estat del benestar i la cultura lliure. Els nostres pares somniaven amb la realització de les classes treballadores i petitburgeses, tot donant als seus fills la possibilitat dels estudis universitaris.

Però tot això s'acabà amb l'arribada de la globalització, de la crisi econòmica, de la dura realitat. En paraules del bloqueaire Josep Sala i Culell: «Si seguim la classificació habitual, després de la T ve la Generació X, els nascuts entre 1965 i 1981, i que és la meua. Som els que érem massa petits durant la Transició, però vam viure els sòrdids anys vuitanta, vam fer el BUP i el COU, i després vam inundar les universitats perquè anar a l'FP era de fracassats. Vam entrar al mercat laboral en condicions més precàries (...). A nosaltres la crisi ens ha afectat el present, en funció de la sort i la trajectòria que hem tingut: què vam estudiar, on vam trobar feina (a l'Administració, la construcció) i sobretot si ens vam hipotecar o no.» Les noves generacions (anomenades *millennials*) ja neixen en un món en què trobaran molt poques opcions, i les generacions que ens han precedit ja tenen la vida mig feta. Els uns ja aprenen la lliçó des del començament i als altres ja no

els cal. Però, i nosaltres? Nosaltres som la generació que ha hagut d'aprendre a reciclar-se, a adaptar-se, a desprendre's dels somnis adquirits. La generació que ha hagut de descobrir pel camí que vivim en un món líquid, inaprehensible, que escapa a la nostra voluntat perquè respon a un nombre molt petit de volers. Una idea terriblement depriment.

Ja formats, vam haver d'adaptar-nos al *mix* que avui dia aprenen els més joves de forma natural des del començament. I tanmateix, això no té res de dolent, ans al contrari: el fet d'esdevenir una frontissa de diverses capes de la postmodernitat ens ha afavorit a l'hora de resoldre certs entrebancs que no només depenen d'una mirada cibernètica i hiperconnectada. Primer vam aprendre a fer servir les mans, i després les pantalles; primer, el llapis, i després, els teclats.

Avui portem el retrat de quatre il·lustradors sabadellencs, tots nascuts l'any 1976. Als quatre els recordo sempre amb un llapis a la mà i un paper ratllat. Ara, aquesta habilitat els permet de viure, encara que un cop formats han hagut d'adaptar-se, de mudar, d'innovar, per seguir endavant, per dur a terme els seus projectes personals i professionals. No es tracta de validar aquesta idea afí a les ideologies postmodernes de l'autorealització, però tan deshumanitzada al cap i a la fi, del *be water my friend* —una idea que, d'altra banda, el consum va descontextualitzar d'una forma vergonyant, com acostuma a fer, per quedar-se'n amb l'epidermis, i que no té res a veure amb la filosofia personal de l'actor, director, guionista i expert en arts marcial Bruce Lee—. Nosaltres estem més a prop de l'esperit d'Umberto Eco i el seu assaig tan a bastament comentat, *Apocalittici e integrati*: «El universo de las comunicaciones de masa —reconozcámoslo o no— es nuestro universo; y si queremos hablar de valores, las condiciones objetivas de las comunicaciones son aquellas aportadas por la existencia de los periódicos, de la radio, de la televisión, de la música grabada y reproducible, de las nuevas formas de comunicación visual y auditiva»². I la nostra aposta de producció i reproducció cultural passa per la consciència dels diversos nivells de lectura que pot tenir un producte, així com de productes de nivells ben diferents, com quan Eco parla de la poesia d'Ezra Pound i les novel·les policíiques: «Cada uno de nosotros puede ser lo uno o lo otro en distintos momentos, en el primer caso buscando una excitación de tipo altamente especializado, en el otro una forma de distracción capaz de contener una categoría de valores específica»³.

Aquesta mateixa visió sense prejudicis ha conduït moltes universitats nord-americanes fins als estudis de gènere, que en el terreny de l'art han aconseguit trencar molts tabús i apriorismes, i ha permès apostar pel mestissatge que ja predicaven les avantguardes. Ara, l'important no és pas el llenguatge utilitzat, sinó l'objectiu que persegueix i la voluntat que el mou.

Són creadors sense prejudicis, que també han sabut explorar els seus llenguatges creatius per decidir-se a estripar les vinyetes amb obres que sintetitzen els valors de la seva proposta.

Creiem que els autors que avui presentem són creadors sense prejudicis, que malgrat treballar des de materials nobles però genèrics (la il·lustració, el còmic, la narració infantil i juvenil) també han sabut explorar els seus llenguatges creatius per anar més enllà, per decidir-se a estripar les vinyetes amb obres que sintetitzen els valors de la seva proposta i la duen una passa més enllà, amb l'ambició d'usar un llenguatge ja d'entrada bastard —aquesta barreja de dinamisme cinemàtic i discurs poètic— per expressar els propis inefables. De vegades més trivials, de vegades més profunds, com la vida.

Imatge: Interior d'OFF (Seuil, 2014), l'obra més personal i trencadora de Xavier Salomó, una aposta radical pel sincretisme asiàtic, que s'allunya tant pel to com per l'estil dels seus darrers treballs.

OFF, de Xavier Salomó

Després de passar per la facultat d'Història de l'Art de l'Autònoma, Xavier Salomó troba el seu espai de creixement personal i artístic a l'Escola Massana de Barcelona, on estudia dibuix, gravat i il·lustració amb professors com (el també sabadellenc) Josep Madaula. De mica en mica troba en l'art la manera de canalitzar tot aquell conglomerat d'influències que durant l'adolescència l'han convertit en un personatge enginyós, radical, imaginatiu; troba la forma de depurar-les, de sofisticar-les, de personalitzar-les, fins que tot plegat el condueix cap a la il·lustració de llibres infantils i juvenils. La imaginació i la llibertat que aquesta aposta li aporta el fan perseverar en els encàrrecs per a editorials com Cruïlla, Parramon o SM, fins que ben aviat podrà ser ell qui proposi les històries i les imatges, nascudes d'un treball a quatre mans i dues ments amb la seva esposa, l'escriptora Meritxell Martí. Així, arriben llibres tan importants com l'adaptació d'un conte de l'escriptor italià Gianni Rodari (1920-1980), *El camino que no iba a ninguna parte* (2007, SM); *o viatges i un somni* (Combel, 2010), un dels primers exercicis de *pop-up* de l'autor, és a dir, llibres tridimensionals a través de tota una enginyeria de paper; i el reconeixement del prestigiós Premi Junceda en dues de les seves edicions (2006 i 2010).

L'obra més personal i trencadora de Xavier Salomó és OFF (Seuil, 2014), una aposta radical pel sincretisme asiàtic.

Imatge: Interior de L'âme du vin. Un treball de Ricard Fernàndez.

Els darrers anys, Salomó alterna el *pop-up* amb una altra proposta barroca i imaginativa, farcida de detalls i escenaris, al binomi format per *L'illa de les 160 diferències* i *El país dels 260 clons* (editats al nostre país per Cruïlla el 2011 i 2013, respectivament). Els seus llibres han estat traduïts a tota mena d'idiomes, un reconeixement al seu treball, molt ben gestionat pel món editorial francès amb el qual treballa de forma majoritària. Tanmateix, l'obra més personal i trencadora que ha publicat és *OFF* (Seuil, 2014), una aposta radical pel sincretisme asiàtic, que s'allunya tant pel to com per l'estil dels seus darrers treballs. Deixant de banda deliberadament l'ús del text, Salomó recolza la seva aposta en la imatge: cada doble pàgina és una vinyeta en si mateixa, sense marges, només acotada per la fi material del propi volum. La història beu, d'una banda, de la conscienciació ecologista —i que, als més grans, ens porta el record del moviment dels anys vuitanta contra les centrals nuclears, amb el resultat del còmic i la pel·lícula d'animació *When the wind blows*—, i de l'altra de la sensibilitat d'un autor com Hayao Miyazaki —qui, amb *La princesa Mononoke* i *El viatge de Chihiro*, parla amb gran poesia de la intensa relació entre l'home i la natura, així com de la destrucció que generen l'avarícia humana i la inconsciència de la seva actuació—.

Sorprenentment, però, la primera làmina i l'última estan més properes del que podríem imaginar des del començament. La protagonista, una jove coberta amb una caputxa vermella ratada i muntant un cérvol, recorre un erm gris i sense vegetació, ple de pols i brancam esquelètic. La civilització sembla haver desaparegut, i la jove ensopega amb una central nuclear encara encesa, que tenyeix amb la seva fumarada el cel ja de per si cendrós. Ella, però, l'atura, i de mica en mica la vegetació anirà aflorant al seu voltant. Amb delicadesa i petits detalls —com la muda de la testa del cérvol—, l'autor ens mostra el pas del temps, la gradació, el creixement lent que desencadena el seu gest. I malgrat tot, a la darrera pàgina descobrirem que encara queda molta feina per fer. Cap final feliç, tot i que l'esforç per resoldre les coses pot dur resultats que caldrà afermar amb paciència, constància i esforç. Un discurs agredolç que defuig qualsevol complaença.

L'âme du vin, d'Efa

Aquest és el pseudònim de Ricard Fernàndez, autor de còmics —una desena d'àlbums editats, tots ells a França, el mercat més ben organitzat i especialitzat a Europa d'aquest art narratiu, que allà és tan ben valorat i tractat—. Així mateix, la seva feina s'ha vist valorada amb tres premis, i a l'Aliança Francesa de Sabadell li van dedicar una

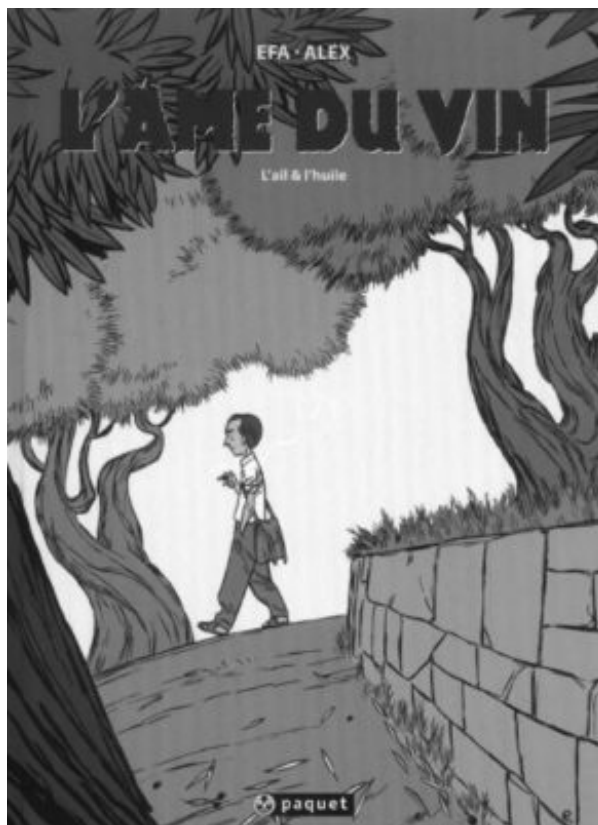
exposició a partir del seu treball *Nullarbor*. Amant de la fantasia, la ciència-ficció i l'aventura, compta amb un personatge policíac de tall humorístic (*Rodriguez*).

Amb un cert esperit de fulletó que l'acosta a la literatura costumista, L'âme du vin es beneficia del gust pels apunts al natural amb què l'autor esbossa els seus dibuixos.

L'obra més personal fins al moment (encara que ja comentarem que ara es troba en la voràgine de la composició d'un àlbum realment ambiciós i esgotador) és *L'âme du vin* (Paquet, 2004), el guió del qual va ser premiat al Festival de Còmic de Moulins 2005. Personal perquè, després de treballar amb el guionista Toni Termens a la sèrie *Les Icariades*, o amb Régis Hautière a *Yerzhan*, i després d'explorar diversos gèneres, s'ocuparia ell mateix de desenvolupar una història ambientada en un poble espanyol sense nom durant la postguerra. El protagonista, un pintor, hi arriba dut pel pintoresquisme de l'escenari, i allí coneixerà diverses històries humanes. Amb un cert esperit de fulletó que l'acosta a la literatura costumista, sobretot a la que retrata el ruralisme de la postguerra, *L'âme du vin* es beneficia del gust pels apunts al natural amb què l'autor esbossa els seus dibuixos, que transmeten la senzillesa i grisor de l'època, però també el desig dels personatges per trobar-hi el gust per la vida basada en els plaers del clima i de la terra. Encara que les darreres pàgines es tenyeixin amb la negror dels vestits i la fredor de l'hivern. L'esperit del vi és càlid i juganer, però també amb aquest regust aspre que referma el subtítol, "*L'ail & l'huile*" (l'all i l'oli).

Andrea Hojarasca, d'Àlex López

Després de passar per l'Escola Joso de Sabadell, la tossuderia i l'autoaprenentatge van dur Àlex López a trobar encàrrecs en el camp de la publicitat i la il·lustració. Durant una llarga etapa va ser dibuixant habitual de la revista *Dibus*, desapareguda el 2015 després de quinze anys al quiosc. Calia mirar cap al mercat francès, però, que és on el còmic, i especialment l'infantil, està més ben cuidat, valorat i difós, i amb el temps va sorgir *Harry & compagnie* (Delcourt, 2006), una paròdia de les novel·les de Harry Potter. Un altre còmic paròdic i humorístic, *Porquinho* (Planeta, 2009), amb dos àlbums, seria el primer treball que publicaria al mercat espanyol. Ara mateix és dibuixant resident de la prestigiosa revista belga *Spirou*, tota una degana del còmic infantil i juvenil a Europa.

Imatge: Coberta de L'âme du vin; l'ail et l'huile, d'Efa.

Però el projecte més personal, més treballat i més cobejat d'Àlex López és *Andrea Hojarasca*, que va patir grans canvis i endarreriments en la seva publicació mentre es gestava i es realitzava. Es tracta d'una obra de fantasia, que s'embeu tant de *La història interminable* de Michael Ende, com de les pel·lícules *Dark Crystal* i *Labyrinth (Cristal oscuro i Dentro del laberinto)*, de les més fosques i personals de la filmografia de l'especialista en titelles Jim Henson. La protagonista que li dona títol és una nena mig humana i mig vegetal que viu en un món invers en què els humans són els éssers fantàstics que els grans invoquen per espantar els més petits. El seu mestissatge provoca que sigui vista per molts com una amenaça, i caldrà que iniciï un viatge per trobar el seu destí i trobar-se a si mateixa.

Imatge: Coberta d'Andrea Hojarasca (Dolmen Editorial).

Un element molt important de l'obra, però, és el llibre, l'art de narrar històries. Andrea és una gran lectora d'històries sobre humans — recordem que som nosaltres qui prenem aquí el paper de criatures llegendàries, com en una mena de reflex invers que evoca llunyanament *Àlícia a través del mirall*— que, més endavant, es trobarà amb l'Escrivent, un dels personatges secundaris més evocadors i elegants, un ésser que ha perdut de fa temps la facultat d'escriure.

Envoltada d'un esperit autumnal, màgic i malenconiós, tot reforçat pels colors que empra l'autor, *Andrea Hojarasca* esdevé una obra de fantasia i tendresa molt ben dosificades, que pot aconseguir reviure en els grans el gust per la faula pura —la narració tradicional, la base de l'imaginatiu humà— i en els petits, el desig de llegir.

Mr. Punch, d'Arnie's Love

De formació enginyer, Anselm Solsona (Arnie's Love) també va passar per l'Escola Massana de Barcelona en un cop de timó que responia a la seva fascinació per la imatge

Imatge: Interior d'Andrea Hojarasca (Dolmen Editorial).

i l'estètica: còmic, cinema, música, grafisme, pintura... La ingent quantitat de referències personals, sorgides de la cultura popular i els *mass media* d'entre els anys cinquanta i vuitanta del segle XX, l'han ajudat a confegir tota mena d'imatges que juguen amb els colors contrastats, les trames, les dimensions i els tòpics. Ha publicat algunes de les seves il·lustracions a *El Periódico* i a les revistes *DZ Magazine* i *Colors*.

Tanmateix, tota la seva feina cristal·litza en un volum meravellosament editat en tapa dura i un format poc habitual (21 x 21 cm), *Mr. Punch. Just a good boy* (Bang Ediciones, 2012), on el paroxisme de la seva proposta esclata en una obra iconoclasta, *kitsch*, i provocadora.

Com en el cas de Xavier Salomó, Arnie's Love aposta per la imatge i deixa el llenguatge en un paper molt secundari, apareixent de tant en frases tòpiques en anglès, italià o francès, i onomatopeies. En el seu cas, però, les trames, els colors desgastats, les imatges bidimensionals i les geometries simples i contundents conformen el món imaginari per on passeja Mr. Punch, aquest mascle gegantesc i que vessa testosterona, que lluita contra llangardaixos vestits d'homes de negocis, robots, dones vestides de Wonder Woman o homes amb bigoti, llacet i abdominals a l'aire. El «lletgisme» de la proposta, però, és fresc i divertit, irreverent i fins i tot subjugador: com podem saber si Arnie's Love es llepa els bigotis amb la violència hipersexualitzada o fins a quin punt hi ha un component de crítica i gamberrisme?

En aquest sentit, tan interessant com el còmic és l'annex, on l'autor ha volgut compilar «*las razones que me llevaron a hacer un cómic sobre un hombre peludo, amante de resolver sus problemas de la manera más directa*». Portades de les revistes *Times* o *Playboy*, cobertes d'LP de música disco, actors i actrius del cinema més tronat i popular, icones de la sexualitat masculina i femenina, psicodèlia dels anys seixanta... *Mr. Punch* és trencador perquè precisament juga a provocar sense trencar, enquistant-se en aquells tòpics suats que avui la correcció

Imatge: Interior d'Andrea Hojarasca (Dolmen Editorial).

Imatge: Una il·lustració de Mr. Punch convertida en punt de llibre.

política ha volgut enterrar, quan en realitat se'ns venen versions més *soft*, però qui sap si més perverses. *Arnie's Love* es capbussa en allò que interpreta com l'esperit de l'època, sobretot el del cinema *exploitation* dels anys setanta i vuitanta, i sense vergonya ni prejudicis (però fent-se valer d'aquests elements) juga amb la contraposició i la barreja de l'hipermasclè *mainstream* que representaven Stallone o Schwarzenegger, o a un nivell més caspós Chuck Norris i David Hasselhoff, i l'estètica gai de la música disco, sobretot de la més masculinitzada (cuir i bigotis).

DAVID MADUEÑO SENTÍS

1. En aquest sentit, és molt interessant l'article «[La Generació T ens ha arruïnat](#)», en què l'autor, Josep Sala i Cullell, identifica la «generació de la Transició» com a «Generació T», els nascuts entre 1945 i 1965, que es repartirien el poder polític i econòmic, deixant les següents generacions (la «X», nascuda entre 1969 i 1981, i la «millennial», dels que van entrar al segle XXI menors d'edat) en una situació de desavantatge i desigualtat. ↵
2. ECO, Umberto. *Apocalípticos e integrados*. Barcelona: Lumen, pg. 30. ↵
3. Ídem, pàg. 74. ↵

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

David Madueño Sentís

Sabadell, 1976. Llicenciat en Filologia catalana per la UAB. Exerceix la docència, la correcció de textos i la crítica literària en revistes com *Quadern*, *Caràcters* i *Poetari*. Ha guanyat els premis Estrem i Fa de Falset (2008), Foment Literari (2008), La Mar de Lletres (2011) i Vila de Martorell al [...]

[Llegir més](#)

